

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗІОНА**

БІДЮК Дмитро Євгенійович

УДК 378.018.8:793.3-051(410)(043.3)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ХОРЕОГРАФІВ
В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькому національному університеті, Міністерство освіти і науки України, м. Хмельницький.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України
Ничкало Нелля Григорівна,
Національна академія педагогічних наук України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих (м. Київ).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
Матвієнко Ольга Василівна,
Київський національний лінгвістичний університет, завідувач кафедри психології, педагогіки та фізичного виховання (м. Київ);

кандидат педагогічних наук, доцент
Андрощук Людмила Михайлівна,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, завідувач кафедри хореографії та художньої культури (м. Умань).

Захист відбудеться 30 листопада 2020 року о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9, 5-й поверх, зал засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті www.ipood.com.ua та в бібліотеці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9.

Автореферат розіслано 29 жовтня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. І. Сотська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасних суспільних трансформацій змінюються стратегії, мета й цінності мистецької (хореографічної) освіти, орієнтовані на підготовку хореографів нового покоління, здатних творчо поєднувати хореографічно-педагогічну, мистецько-хореографічну, хореографічно-спортивну, мистецько-управлінську та інші види професійної діяльності. Універсальність хореографічного мистецтва є засобом формування інноваційного потенціалу особистості хореографа як творця й транслятора культурно-естетичних цінностей. Сучасний хореограф постає як балетмейстер (асистент), актор-танцівник, художній керівник-постановник, педагог-організатор, тренер-викладач, менеджер-адміністратор, дослідник-мистецтвознавець, тьютор-наставник, продюсер-медіатор, лідер-модератор. Розширення напрямів хореографічного мистецтва і професійних функцій хореографа зумовлює необхідність пошуку нових підходів, теоретичного осмислення та практичної реалізації механізмів удосконалення професійної підготовки хореографів.

Виконання Законів України «Про освіту» (2018 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про культуру» (2011 р.), а також вимог «Державного стандарту вищої освіти (перший (бакалаврський рівень) галузі знань 02 «Культура та мистецтво» за спеціальністю 024 «Хореографія» (2020 р.), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018 р.), «Концепції сучасної мистецької школи» (2017 р.) потребує розуміння важливості мистецько-хореографічної освіти, соціально-культурної ролі хореографа в успішній реалізації освітніх, культурних і хореографічних новацій. Хореографічна освіта в Україні спрямована на підготовку фахівців у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в галузі початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти.

Інтеграція України в європейський освітній простір, вивчення пріоритетних освітніх стратегій провідних європейських університетів у професійній підготовці хореографів інтенсифікує реформаційні процеси й сприяє підвищенню якості хореографічної освіти. Очевидною є потреба дослідження найкращих світових освітніх практик із розбудови системи мистецької освіти, зокрема хореографічної.

Звернення до досвіду професійної підготовки хореографів у Великій Британії зумовлено такими чинниками: збереження фундаментальних традицій хореографічної освіти та врахування світових прогресивних тенденцій; хореографічна освіта є іміджевою складовою культурно-мистецького простору країни; висока академічна репутація й широка популярність британської хореографічної школи як осередку розвитку творчої особистості й танцювального лідерства; утримання високих світових рейтингів у танцювальних видах спорту; стандартизація хореографічної освіти з урахуванням принципу свободи вибору та свободи творчості; диверсифікація освітніх програм, професійних та академічних кваліфікацій; міждисциплінарність й інтегративність змісту підготовки; відкритість до педагогічних інновацій навчання хореографічного мистецтва; визначення ефективних інструментів та механізмів моніторингу академічних результатів; практико-орієнтована парадигма навчання. Забезпечення якості хореографічної освіти у Великій Британії регламентуються Законом «Про вищу освіту та

дослідницьку діяльність» (2017) («Higher Education and Research Act», 2017), освітнім стандартом «Танець. Драматургія. Виконання» (2015, 2019) («Subject Benchmark Statement for Dance, Drama and Performance», 2015, 2019), професійним стандартом «Танцювальне лідерство» («The National Occupational Standards (NOS) for Dance Leadership», 2011), а також вимогами міжнародних фахових рад, організацій та асоціацій.

Виявлення закономірностей та особливостей професійної підготовки хореографів в освітній системі Великої Британії відкриває нові можливості для вдосконалення дидактичного процесу, глибокого розуміння переваг і недоліків національної системи хореографічної освіти, прогнозування її розвитку на основі порівняльно-педагогічного аналізу досвіду обох країн. Цей процес посилює увагу до використання результатів досліджень із філософії освіти, мистецької педагогіки, порівняльної професійної педагогіки, культурології, соціології, психології тощо.

Українські вчені активно досліджують філософсько-аксіологічні проблеми мистецтва й естетизації мистецької освіти (І. Зязюн, М. Киященко, С. Кримський, В. Кудін, Н. Філіпчук та ін.); питання взаємозв'язку культурології та хореографічної освіти (М. Вовк, О. Комаровська, Г. Ніколаї, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Смирнова, Г. Сотська, М. Ткач, О. Фурса та ін.); важливі напрями психології мистецької творчості (Л. Виготський, Е. Помиткін, В. Рибалка та ін.); окремі аспекти творчого використання педагогічних інновацій у підготовці вчителів хореографії й керівників дитячих хореографічних об'єднань (Л. Андрощук, О. Бурля, С. Забрєдовський, П. Коваль, Н. Миропольська, С. Соломаха, Д. Шариков та ін.); питання міждисциплінарного аналізу найкращих освітніх здобутків (Н. Авшенюк, І. Андрощук, Н. Бідюк, О. Матвієнко, Н. Муқан, О. Огієнко, Н. Пазюра, Л. Пуховська, А. Сбруєва, В. Третько та ін.).

Науковий і практичний інтерес становлять праці зарубіжних дослідників із проблем організації дидактичного процесу, обґрунтування змістових і процесуальних засад професійної підготовки хореографів, а саме: R. Mulholland, W. Timmons, B. Wenn, Y. Zanker (співвідношення емоційного інтелекту з рефлексією досвіду); E. Warburton (розвиток критичного мислення); J. Bonbright, J. Smith-Autard (взаємозв'язок педагогіки й танцювального мистецтва); M. Appel, J. Beck (організація навчання майбутніх хореографів); M. Bachler, H. Bailey, S. Buckingham, D. Bulterman, G. Cherry, J. Fournier, S. Morris, S. Popat, A. Rowley, R. Stevens, M. Turner (використання інформаційних технологій в хореографічній освіті); S. Hamalainen, L. Lavender (моніторинг і саморефлексія у викладанні й навчанні хореографії); J. Buckroyd, V. Karkou, P. Sanderson (хореотерапевтична підготовка, емоційні й артистичні характеристики хореографа); J. Brodie, J. Butterworth, D. Clark, E. Lobel (інноваційні моделі й методики навчання хореографії); S. Burns (практична підготовка та професійний розвиток хореографів) та ін. У контексті проблеми дослідження важливе значення мають фундаментальні праці щодо інноваційних шляхів забезпечення неперервної професійної освіти та професійного розвитку фахівця (Ю. Бойчук, О. Дубасенюк, О. Кучерявий, О. Лаврінєнко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, М. Солдатенко, Л. Хомич та ін.).

Як свідчить аналіз літературних і документальних джерел з проблеми професійної підготовки хореографів, зарубіжний досвід перебуває поза увагою українських науковців-компаративістів. Збереження фундаментального національного мистецько-освітнього досвіду й традицій на основі синтезу з досягненнями європейських цінностей та освітньої практики створює підґрунтя для окреслення нових пріоритетів розвитку хореографічної освіти та її вдосконалення в сучасних українських реаліях.

Вивчення автентичних джерел, досвіду професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти (ЗВО) України уможливило виявлення *суперечностей*, зокрема між: європейськими викликами сучасної парадигми мистецько-хореографічної освіти й недостатнім усвідомленням значущості професійної підготовки хореографів у культурно-мистецько-освітньому просторі України; розширенням сфер професійної діяльності хореографів у контексті сучасних вимог ринку праці й недостатньою готовністю ЗВО України, що здійснюють підготовку хореографів, до забезпечення її якості відповідно до європейських освітніх стандартів; необхідністю використання інноваційних моделей, методик і педагогічних технологій навчання майбутніх хореографів та реальним станом їх реалізації в освітньому процесі ЗВО України; потребою педагогічної науки і практики у вивченні прогресивних ідей британського досвіду професійної підготовки хореографів та відсутністю його об'єктивного наукового аналізу й узагальнення у вітчизняній педагогічній компаративістиці.

Актуальність проблеми, відсутність її цілісного вивчення і необхідність розв'язання окреслених суперечностей зумовили вибір теми дослідження – **«Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (ДР № 0114U005266). Тема роботи затверджена рішенням вченої ради Хмельницького національного університету (протокол № 7 від 28.01.2016 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 29.03.2016 р.).

Мета дослідження: виявити дидактичні особливості професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії та обґрунтувати можливості творчої реалізації прогресивних ідей британського досвіду в Україні.

Об'єкт дослідження: система хореографічної освіти Великої Британії.

Предмет дослідження: дидактичні засади професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета визначено такі **завдання дослідження:**

1. Вивчити стан дослідженості проблеми професійної підготовки хореографів у педагогічній теорії та практиці.

2. Виявити вплив європейських тенденцій розвитку хореографічної освіти на професійну підготовку хореографів у Великій Британії.

3. Дослідити дидактичні засади професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії.

4. Здійснити порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії та України.

5. Обґрунтувати можливості творчого використання прогресивних ідей британського досвіду у професійній підготовці хореографів в Україні та підготувати відповідні навчально-методичні рекомендації.

Концептуальна ідея дослідження полягає в обґрунтуванні професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії як культурно-мистецько-освітнього феномену, що інтегрує: унікальні надбання історії британської культури й хореографічного мистецтва; сучасні виклики та прогресивні тенденції у розвитку хореографії; освітні інновації в навчанні хореографії; вимоги національних і міжнародних стандартів забезпечення якості хореографічної освіти; інтереси хореографів-професіоналів та потреби майбутніх хореографів у проектуванні індивідуальної освітньо-професійної траєкторії й саморозвитку. Міждисциплінарне вивчення британського досвіду сприятиме збагаченню наукових поглядів вітчизняних учених і педагогів-практиків новими ідеями щодо розроблення й обґрунтування перспектив розвитку хореографічної освіти, удосконалення професійної підготовки хореографів в Україні.

Для реалізації окреслених завдань дібрано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичні* – бібліографічний аналіз, порівняння й узагальнення для виявлення особливостей професійної підготовки хореографів у Великій Британії; *структурно-функціональний аналіз* – для обґрунтування дидактичних засад професійної підготовки хореографів; *компаративно-педагогічний аналіз* – для порівняння й виявлення подібних і відмінних підходів до професійної підготовки хореографів у британському та українському досвіді; *інтерпретаційно-аналітичний* – для аналізу автентичних літературних, документальних й інших джерел; *пошуковий* – для виявлення раціонального та практично ціннісного досвіду в наукових розробках із порівняльної професійної педагогіки; *таблично-графічний* – для кількісного та якісного аналізу даних вступних кампаній у межах спеціальності «Хореографія»; *статистичні* – узагальнення й конкретизація статистичних даних щодо динаміки розвитку вищої хореографічної освіти у Великій Британії та Україні; *емпіричні* – спостереження, опитування, бесіди, дискусії з вітчизняними та зарубіжними фахівцями-хореографами, особисте вивчення автором досвіду танцювальних шкіл, хореографічних студій, університетів Великої Британії; *прогностичний* – для обґрунтування перспективних напрямів і рекомендацій щодо вдосконалення професійної підготовки хореографів в Україні на основі творчого використання прогресивних ідей британського досвіду.

Джерельна база дослідження: законодавчі акти Великої Британії, урядові постанови, документи, аналітичні і статистичні матеріали Департаменту освіти (DfE), Агенції забезпечення якості вищої освіти (QAA), Ради з оцінювання якості вищої освіти (HEQC), Британської ради танцю (BDC), Ради танцю та педагогічної підготовки (CDET), Королівської академії танцю (RAD), Національної асоціації викладачів танцю (NDTA), Королівського товариства вчителів танцю (ISTD), Міжнародної асоціації викладачів танцю (IDTA), Світової ради танцю (WDC);

банк даних електронної документації 46 університетів Великої Британії (35 освітніх програм підготовки хореографів); зарубіжна періодика («Dancing Times», «New Dance», «Contact Quarterly», «Writings on Dance», «Journal of Dance and Somatic Practices», «Research in Dance Education»); нормативні документи Міністерства освіти і науки України та навчально-методична документація ЗВО; наукові праці з проблем мистецької освіти і професійної підготовки хореографів; періодичні видання з порівняльної професійної педагогіки; матеріали міжнародних науково-практичних конференцій; інформація з мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* у вітчизняній педагогічній науці виявлено особливості й обґрунтовано дидактичні засади професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії (стандартизація професійної підготовки; диверсифікація освітніх програм на основі принципів предметної концентрації, інтеграції, міждисциплінарності, прозорості діагностування творчих здібностей студентів; широкий спектр дисциплін вільного вибору (авторських курсів) і спеціалізацій; упровадження «кар’єрних модулів»; спрямованість навчання на творчий успіх та лідерські якості студентів з урахуванням теорій «танцювального плюралізму», «педагогіки танцювальної нотації», «танцювального лідерства»; використання «дидактично-демократичної моделі» навчання; пропагування самостійності пошуку власної освітньої та професійної траєкторії студентів на основі виконання незалежних творчих проектів; використання інноваційних методів і технологій навчання (мультиплікація, координація, авторські комплекси вправ з танцювальної майстерності, спортивні фітнес-технології, техніки соматичного навчання, рефлексивний щоденник); стажування в хореографічних колективах та «авторських школах»; гнучкий механізм професійної реєстрації випускників-хореографів у національних і міжнародних фахових асоціаціях; стратегічне партнерство зі стейкхолдерами); на основі порівняльно-педагогічного аналізу виявлено подібні підходи та особливості професійної підготовки хореографів у Великій Британії та Україні; обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей британського досвіду в українській освітній практиці;

– *удосконалено* положення щодо змістового і навчально-методичного забезпечення професійної підготовки хореографів в Україні з урахуванням особливостей британського досвіду; *уточнено* сутність поняття «професійна підготовка хореографа»;

– *подальшого розвитку набули* положення щодо впливу європейських тенденцій і діяльності міжнародних професійних організацій на інноваційний розвиток хореографічної освіти в Україні.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні навчально-методичних рекомендацій «Професійна підготовка хореографів: порівняльний аспект» та обґрунтуванні можливостей використання досвіду Великої Британії для вдосконалення професійної підготовки хореографів в Україні. Матеріали дослідження можуть використовуватися в розроблені освітньо-професійних та освітньо-наукових міждисциплінарних програм, дидактичних комплексів навчальних дисциплін для підготовки майбутніх хореографів, навчальних посібників, спецкурсів і спецсемініарів, а також для удосконалення системи

оцінювання, планування самостійної роботи студентів. Результати наукового пошуку стануть у нагоді магістрантам, аспірантам, докторантам під час підготовки й реалізації досліджень, а також для вдосконалення професійної компетентності та професійного розвитку хореографів.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Київської академії мистецтв (довідка № 060/01/10-07/34-1 від 28.02.2020), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/26 від 23.05.2019), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/02/781а від 09.04.2019), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 303 від 07.06.2019), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Короленка (довідка № 1802/01-60/57 від 11.06.2019), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1807 від 11.06.2019).

Особистий внесок здобувача. У статті [4] дисертантом обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей британського досвіду в системі хореографічної освіти України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дисертації оприлюднено під час науково-практичних конференцій і семінарів: *міжнародних* – «Якість вищої освіти: Українська національна система та Європейські практики» (Київ, 2018), «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2017), «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Київ; Хмельницький, 2016 – 2019); *усеукраїнських* – «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір» (Львів, 2017), «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (Хмельницький, 2017), «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти» (Умань, 2016 – 2017); на засіданнях і науково-методичних семінарах кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету (2015 – 2018). Автор брав участь у міжнародних чемпіонатах світу зі спортивних танців та конгресах у Великій Британії («Blackpool Dance Festival», 2012 – 2013, 2017 – 2019; «UK Open Championship», 2013, 2017 – 2020; «Blackpool Dance Festival International Congress», 2019); у майстер-класах і тренінгах топ-хореографів світу й Великої Британії; вивчав методичний досвід навчання майбутніх хореографів у хореографічних школах та університетах Великої Британії.

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 17 публікаціях, із них: 6 статей у наукових фахових виданнях України, зокрема 2 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 1 – у збірниках наукових праць; 9 матеріалів конференцій; 1 навчально-методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (314 найменувань, із них – 186 іноземною мовою) та 22 додатків. Загальний обсяг роботи становить 314 сторінок, із них 186 – основного тексту. Дисертація ілюстрована 4 таблицями й 17 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** викладено актуальність проблеми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами й темами; окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи наукового пошуку; схарактеризовано наукову новизну та практичне значення результатів дослідження; представлено відомості про апробацію й упровадження результатів; подано інформацію про публікації, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі – **«Професійна підготовка хореографів як міждисциплінарна наукова проблема»** – викладено стан дослідженості проблеми; схарактеризовано напрями діяльності міжнародних професійних організацій щодо модернізації хореографічної освіти; виявлено вплив сучасних тенденцій розвитку хореографічної освіти в європейському просторі на хореографічні й освітні традиції Великої Британії.

На основі опрацювання українських й зарубіжних літературних і документальних, систематизовано й узагальнено актуальні прогностичні напрями мистецько-педагогічного дискурсу: історико-культурний, філософський, концептуальний контент мистецької освіти (П. Білаш, М. Вовк, В. Кудін, Н. Миропольська, О. Олексюк, О. Рудницька, Н. Філіпчук, В. Федоришин та ін.); філософія сучасного хореографічного мистецтва (М. Вантух, Т. Павлюк, Н. Семенова, О. Чепалов, Д. Шариков та ін.); тенденції розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції (Г. Ніколаї); багатовекторність професійної підготовки педагогів-хореографів (формування індивідуального стилю та педагогічної майстерності (Л. Андрощук, О. Бурля), балетмейстерських умінь (О. Пархоменко), пластичної культури (М. Рожко), художньо-естетичного досвіду (Т. Сердюк, О. Шевнюк), фахової компетентності (Т. Благова, Л. Бондаренко, О. Таранцева); хореографічна підготовка в техніко-естетичних видах спорту (Є. Бірюк, С. Веселкіна, Т. Гордєєва, В. Кизім, Т. Лисицька, Н. Овчинникова, О. Румба, І. Сороневич, М. Терехова, Є. Чайковський та ін.); окремі аспекти професійної підготовки хореографів (С. Акішев, Т. Барішнікова, Ю. Гончаренко, Л. Каміна, В. Кирилюк, О. Мартиненко, Ю. Ростовська, А. Тараканова, О. Філімонова, С. Шанкіна, М. Юр'єва та ін.); зарубіжний досвід модернізації хореографічної освіти (Н. Долгова, Т. Повалій (Республіка Польща), І. Ткаченко (Німеччина) та ін.).

Для виявлення дидактичних особливостей професійної підготовки майбутніх хореографів у системі хореографічної освіти Великої Британії важливе значення мають праці британських науковців, таких як: J. Smith-Autard (мистецтво танцю в освіті), V. Preston-Dunlop (рекомендації для навчання сучасних танців), I. Bartenieff (антропологічні дослідження танцювальних стилів), S. Bakogianni, V. Karkou, E. Kavakli (педагогічні й технологічні засади традиційного танцю), L. Bucek (розроблення дитиноцентрованого змісту навчання танцю), K. Fromel, R. Pangrazi, G. Stratton, J. Vasendova (вплив навчання різних стилів танцю на фізичний стан людини) та ін. З'ясовано, що українські та зарубіжні науковці мають різні погляди і підходи до визначення змісту понять «мистецька освіта», «хореографічна освіта», «мистецько-хореографічна освіта», «хореографічно-педагогічна освіта», «хореографічно-спортивна освіта»,

«професійна компетентність хореографа» тощо. Водночас вони переконані в необхідності нового розуміння професії хореографа та доцільності врахування сучасних викликів хореографічного мистецтва, світових тенденцій розвитку хореографії, вимог міжнародних освітніх та професійних стандартів у професійній підготовці хореографів. Професійна підготовка хореографів розглядається науковцями як: культурно-мистецько-освітній феномен, що сприяє професійному й особистісному розвитку хореографів; складова неперервної мистецької професійної освіти; процес набуття професійно важливих компетентностей і формування професійних цінностей у формальній, неформальній та інформальній освіті. Активізація спільних наукових дискусій та практичних способів розв'язання проблем професійної підготовки хореографів із урахуванням результатів вивчення британського досвіду та збереження національних культурних і освітніх надбань – перспективний шлях розвитку мистецько-хореографічної освіти в Україні.

У розділі проаналізовано діяльність відомих міжнародних професійних організацій та асоціацій (Світова асоціація танцю (WDA), Світова федерація спортивного танцю (WDSF), Міжнародна асоціація викладачів танцю (IDTA), Світова рада танцю (WDC), Британська рада танцю (BDC), Рада танцю та педагогічної підготовки (CDET), Королівська академія танцю (RAD), Британська національна асоціація викладачів танцю (NDTA), Королівське товариство вчителів танцю (ISTD) та ін.) у розвитку і популяризації хореографічної освіти в європейському культурно-мистецькому просторі. Міжнародні організації вивчають і реалізують програми наукових досліджень, фінансують окремі проекти, координують діяльність громадських хореографічних організацій та освітніх мистецьких освітніх установ, контролюють якість хореографічних послуг відповідно до світових стандартів. Серед європейських імперативів модернізації хореографічної освіти виокремлено такі: розроблення загальної стратегії перспективного розвитку мистецької, у тому числі хореографічної освіти; активізація співпраці з міжнародними професійними організаціями, сприяння розвитку міжнародних зв'язків, розширення участі у програмах культурних обмінів, міжнародних танцювальних конкурсах і фестивалях; опрацювання проектів уніфікованих законодавчих і нормативно-правових документів; запровадження нових моделей хореографічної підготовки (театрально-танцювальної, хореотерапевтичної, танцювально-модернової); розроблення міждисциплінарних та інклюзивних освітніх програм; забезпечення професійного розвитку й визнання результатів неформальної та інформальної освіти; підтримка національної політики держав щодо інвестицій у розвиток мистецької освіти; координація дій усіх зацікавлених учасників освітнього процесу на міжнародному й національному рівнях; удосконалення механізмів фінансового забезпечення, освітньої підтримки академічної мобільності студентів-хореографів; підтримка стейкхолдерів у наданні якісних освітніх послуг зі стажування і сертифікації хореографів; створення відповідних умов для обміну результатами наукових досліджень, методологічними розробками, програмами, моделями, досвідом у галузі хореографічної освіти; стимулювання спільних наукових мистецько-хореографічних проектів і перспективних досліджень із проблем хореографічної освіти.

Незважаючи на глибокі культурні, мистецькі й освітні традиції британського суспільства, сучасні тенденції європейського освітнього простору певною мірою вплинули на стратегію розвитку хореографічної освіти у Великій Британії, на якість освітніх послуг, зокрема в галузі хореографічного мистецтва.

У другому розділі – **«Дидактичні засади професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії»** – схарактеризовано систему хореографічної освіти у Великій Британії; обґрунтовано організаційні, змістові і методичні засади професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії; з'ясовано особливості моніторингу якості професійної підготовки хореографів; висвітлено проблему танцювального лідерства в хореографічній освіті.

Вивчення досвіду освітньої діяльності університетів та хореографічних шкіл Великої Британії показало, що система хореографічної освіти країни розвивається в контексті освітньої стратегії ЄС, що спрямована на підготовку висококваліфікованих хореографів з урахуванням національних культурних традицій, динаміки соціального замовлення і запитів мистецьких шкіл. Система хореографічної освіти Великої Британії характеризується відкритістю, автономністю, гнучкістю, багатофункціональністю та адаптивністю. Вона охоплює взаємопов'язані компоненти (законодавчий, теоретико-методологічний, стратегічний, організаційний, змістово-технологічний, особистісний, управлінський, прогностичний), які забезпечують її динамічний і випереджувальний розвиток відповідно до напрямів державної культурно-освітньої політики, потреб хореографічного мистецтва, науки й практики. Реалізація цілей і завдань системи хореографічної освіти передбачає створення відповідних умов для формування й розвитку творчого потенціалу, унікальності й неповторності індивідуальної манери хореографа, його професійної компетентності та професійно важливих якостей, що сприятимуть цілеспрямованому використанню теоретичного й практичного потенціалу у хореографічній діяльності. Виявом прогресивних тенденцій розвитку системи хореографічної освіти є постійне оновлення академічних та професійних стандартів, переосмислення соціальної ролі хореографа, відображення сучасних реалій хореографічного мистецтва у формуванні змісту освіти тощо.

Встановлено, що у 29 університетах Великої Британії впроваджуються освітні програми зі спеціальності «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня (118 програм), 17 університетах – другого (магістерського) рівня (27 програм). Згідно зі стандартом, професійна підготовка хореографів здійснюється за такими спеціальностями / спеціалізаціями: «Dance» («Танець»), «Choreography» («Хореографія»), «Dance and Culture» («Танець і культура»), «Community Dance» («Соціальний танець»), «Types of Dance» («Стилі танцю»), «Dance Theatre» («Театр танцю»), «Contemporary Dance» («Сучасний танець»), «Dance Performance» («Постановка танцю»), «History of Dance» («Історія танцю»). Диверсифікація освітніх програм із хореографії за бакалаврським і магістерським рівнями зумовлена насамперед професійною спеціалізацією (концентрацією). Так, хореографічна освіта на рівні бакалавра передбачає концентрацію навколо танцювального мистецтва й викладання («BA (HONS) Dance Performance & Teaching»), а на рівні магістра спрямована на підготовку хореографів-постановників, хореографів-керівників, хореографів-дослідників («MA in Choreography», «MRes in Choreography Performing

Arts», «MA Choreography and Professional Practice») з акцентом на розвиток драматургії сценічної хореографії. З'ясовано, що на магістерському рівні реалізуються міждисциплінарні освітні програми для вибору спеціалізації, зокрема: «Фізична культура і танець», «Хореографія та медіа», «Хореографія та лідерство», «Танець і соматика», «Хореографія і соціологія», «Наука танцю», «Філософія танцю та історія», «Танцювальна драматургія та історія танцю» «Хореографія та антропологія танцю» тощо.

Зміст підготовки визначається відповідно до освітніх («Subject Benchmark Statement for Dance, Drama and Performance», 2015, 2019) і професійних стандартів («The National Occupational Standards for Dance Leadership», 2011), що обґрунтовують фахові компетентності, спрямовані на творчий успіх і лідерські якості студента. Структурування змісту здійснюється на основі таких принципів: студентоцентризму, особистісно орієнтованого навчання, предметної концентрації, міждисциплінарності, навчання з опорою на танцювальний досвід, пріоритетності практичного навчання, інтенційності та інтерсуб'єктності, саморегуляції й рефлексії, «танцювального плюралізму». Обґрунтовуючи концептуальні засади професійної підготовки хореографів, британські педагоги враховують нові теорії синтезу музичного й танцювального мистецтва, танцювальної та цифрової педагогіки, хореографії та спорту, зокрема: «ритмопластика жестів Е. Жак-Далькроза» («E. Jaques-Dalcroze's method of eurhythmics»), «кінетографія танцю» («dance kinetography»), «теорія аналізу руху Р. Лабана» («Laban's movement theory»), теорія «метакінетичного трансферу Дж. Мартіна» («Martin's theory of «metakinetic transfer»), теорія «танцювальної імпровізації» («dance improvisation»), теорія «колаборативної хореографії» («collaborative choreography»), теорія «цифрової хореографії» («digital choreography»), «педагогіка танцювальної нотації» («dance notation pedagogy») тощо.

Аналіз 35 освітніх програм британських університетів (University of Chichester, Middlesex University, The University of Winchester, The University of Central Lancashire, Bucks New University, London Metropolitan University, Manchester Metropolitan University, Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance, University Campus Suffolk, University College London, University of Edinburgh та University of Wolverhampton та ін.) засвідчує, що структура змісту освітніх програм охоплює обов'язкові, елективні й факультативні дисципліни, а також підготовку магістерської дисертації. Специфіка дисциплін вільного вибору спонукає студентів до пошуку власної освітньої та професійної траєкторії, розвитку художньо-інтелектуальних, етичних, соціально-культурних, імпровізаційних, творчих та управлінських умінь. Важливим компонентом пошуково-дослідницької діяльності студентів-хореографів є проектна робота, яка вирізняється ефективним освітнім, естетичним, пізнавальним і виховним потенціалом. У процесі виконання творчих проектів студенти набувають навичок роботи в команді, навичок тайм-менеджменту, навичок генерування ідей, навичок пошуку інформації, аналізу, драматургічного експериментування, ухвалення рішень, розширюють світогляд й опановують досвід оволодіння різними способами творчої хореографічної діяльності. Дослідницькі проекти стосуються розроблення композиції конкретного стилю танцю, створення сценічної хореографії в історичній ретроспективі, розроблення хореографічних композицій тощо.

Виявлено, що зміст підготовки хореографів охоплює мистецько-світоглядний, спеціально-технічний, спеціально-фізичний, естетично-поведінковий, практико-орієнтований компоненти. Ці компоненти сприяють розвитку образно-драматургічного та творчого мислення, удосконаленню технічної майстерності, розвитку фізичних якостей та кінетичної обізнаності, вихованню естетичних здібностей, розвитку творчої індивідуальності, формуванню культури рухів, артистичності та емоційної виразності. Упровадження «кар'єрних модулів» (наприклад, «Dance Perspectives», «Performance now») сприяє задоволенню особистісних і професійних інтересів студентів, їхній конкурентоздатності на національному та світовому ринках праці.

Диверситивність практичної підготовки студентів-хореографів забезпечується такими видами практики: відвідування ознайомчих семінарів-практикумів для формування й розвитку мотивації до професійної діяльності; участь-реєстрація у фахових танцювальних товариствах та асоціаціях; відвідування коуч-сесій, тренінгів та майстер-класів топ-хореографів світу; набуття досвіду роботи у міждисциплінарній команді фахівців; участь у програмах «Pro-Am» (танцювальне наставництво) для набуття педагогічного досвіду; стажування («first hand' experience») у відомих хореографічних школах («авторських школах») за кордоном тощо. Гнучкий механізм реєстрації випускників-хореографів у професійних асоціаціях дає змогу отримати ліцензію на власну практику.

Планування й реалізація індивідуальної освітньої траєкторії студентів-хореографів здійснюється за трьома напрямками: академічний (формальний), комбінований (формальний + неформальний), альтернативний. Майбутні хореографи, які здобувають хореографічно-педагогічну освіту, отримують диплом з навчання хореографії («Diploma in Dance Teaching Studies (DDTS)») або сертифікат післядипломної професійної освіти («Professional Dancers' Postgraduate Teaching Certificate (PDPTC)»). Університети враховують рекомендації стейкхолдерів, зокрема відомих хореографів світу, міжнародних професійних організацій, рад, асоціацій, товариств, аматорських шкіл, мистецьких освітніх закладів, хореографів-фрилансерів. Значна увага приділяється моніторингу результатів навчання, що передбачає такі форми контролю: творчі есе, мультимедійні презентації, рефлексивне портфоліо, експертизи, художні перфоменси, творчі роботи, практичні іспити, незалежний проект. Прозора система діагностування творчих здібностей студентів стає можливою завдяки виконанню незалежних творчих проектів.

З'ясовано, що у британському досвіді використовують «дидактично-демократичну модель», яка визнана новою парадигмою навчання хореографічного мистецтва, що ґрунтується на соціально-мистецьких взаєминах між хореографом та виконавцем (нові ролі хореографа і виконавця: «експерт – виконавець», «постановник – транслятор», «фасилітатор – творець», «співавтор – співвиконавець», «художник – оповідач» та ін.). Серед форм організації навчальної діяльності студентів-хореографів домінують практичні заняття («skills-based classes»), бінарні лекції, семінари (танцювальні практики), майстер-класи, групове й індивідуальне тьюторство («tutor-led workshops»), самостійна (індивідуальна) робота, репетиції. Практичну цінність мають інноваційні методи і технології навчання хореографії: навчання на основі

танцювального досвіду («experience-based learning»), міжособистісна взаємодія («interpersonal learning»), попередня фізична експертиза, покрокове (аналітичне) навчання («step-by-step (analytic) learning»), практико-базоване спостереження («practice-based investigations»), кейси, інструктаж з танцювальної техніки («dance technical guidance»), танцювальна мультиплікація, танцювальна координація, ментальні хореографічні карти, візуальна матриця, авторські комплекси вправ для підвищення технічної майстерності, змагальні вправи для розвитку фізичної витривалості й танцювальної техніки, спортивні фітнес-технології, рефлексивний щоденник, техніки соматичного навчання, колаборативне навчання тощо. Важливе значення має інформаційно-технологічне забезпечення, зокрема використання «WebDANCE», «Semantic Web» та «3D» платформ.

Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії – це динамічний процес, який охоплює низку взаємопов'язаних філософсько-педагогічних і культурологічних дій, спрямованих на формування сучасних фахівців із високим рівнем хореографічної культури й розвиненим творчим та образно-драматургічним мисленням, які здатні вільно орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку хореографії, проводити актуальні дослідження, розробляти методики навчання танцювального мистецтва, володіти управлінськими й лідерськими якостями. У британському досвіді особливого значення надається проблемі танцювального лідерства, що передбачає опанування міждисциплінарних знань (психологія, менеджмент, математика, педагогіка, медицина, соціологія, соціальна педагогіка), формування навичок і вмінь працювати з цільовою групою («target market»), володіння комунікативними, менеджерськими, посередницькими, презентаційними вміннями просування хореографічного продукту («dance offer»), володіння навичками роботи в команді, навичками технічного універсалізму, танцювальними стратегіями і тактиками.

У третьому розділі – **«Можливості використання прогресивних ідей британського досвіду професійної підготовки хореографів в українській освітній практиці»** – викладено результати вивчення сучасного стану професійної підготовки хореографів в Україні; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз особливостей професійної підготовки хореографів у Великій Британії та Україні; обґрунтовано можливості творчої реалізації прогресивних ідей британського досвіду в Україні.

Реформування системи мистецько-хореографічної освіти в Україні здійснюється відповідно до законодавчих актів і нормативно-правових документів, з урахуванням національних мистецьких традицій, досвіду професійної діяльності відомих балетмейстерів, хореографів-педагогів, артистів, а також оновлених професійних функцій хореографів на початку ХХІ століття.

Реструктуризація хореографічних спеціальностей (зміни в переліку напрямів підготовки), розроблення стандартів вищої освіти на засадах компетентнісно-орієнтованого підходу (формування інтегральних, загальних і фахових компетентностей), розвиток співпраці з міжнародними організаціями щодо академічної мобільності студентів і викладачів сприяє підвищенню якості професійної підготовки хореографів в Україні. Професійна підготовка хореографів здійснюється за двома напрямками: *мистецько-хореографічним* – 024 «Хореографія» (підготовка у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної

діяльності в галузі початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти) та *хореографічно-педагогічним* – 014 «Середня освіта (Хореографія)» (підготовка вчителя-хореографа для організації навчання хореографії в закладах шкільної та позашкільної освіти). Професійна кваліфікація дає змогу випускникові працювати хореографом (народна, сучасна, бальна, класична хореографія), балетмейстером, артистом танцювального ансамблю, викладачем мистецьких шкіл, тренером зі спортивних танців, організатором у сфері культури й мистецтва тощо.

Водночас з'ясовано, що у ЗВО України недооцінюється значення міждисциплінарних освітніх програм (особливо на магістерському рівні), які б суттєво розширили можливості студентів-хореографів у контексті повної реалізації їхнього мистецького, спортивного, культурного, педагогічного, управлінського, дослідницького і творчого потенціалу, створили б умови для планування індивідуального маршруту професійного та кар'єрного розвитку. Підвищення якості освітніх хореографічних послуг щодо формування професійної компетентності хореографів потребує гармонізації педагогічних впливів, сучасного навчально-методичного та інформаційного забезпечення.

На основі компаративного аналізу професійної підготовки хореографів у Великій Британії та Україні виявлено подібні підходи й особливості. Попри наявність подібних підходів, з'ясовано специфічні особливості, зокрема: студентоорієнтована спрямованість освітнього процесу; академічна й професійна мобільність студентів і викладачів; міждисциплінарність та інтеграція змісту хореографічної освіти; рівень інформаційного забезпечення освітнього процесу; участь стейкхолдерів, фахових організацій у структуруванні змісту та організації практичної підготовки студентів-хореографів. Зростанню популярності британської хореографічної освіти на світовому рівні сприяє залучення відомих хореографів світу до організації освітнього процесу, створення спільних хореографічних проектів, наукових шкіл, мистецько-культурних хабів, міжнародних освітніх програм, проведення танцювальних турнірів, фестивалів і конгресів. Практична підготовка хореографів організована на засадах діяльності «авторських шкіл», проведення «майстер-класів», що дають змогу сформувати професійні навички в різних напрямках танцювальних технік, стилів і шкіл для створення індивідуальної манери хореографа.

Поєднання багатовікових українських традицій у хореографічному мистецтві з прогресивними ідеями британського досвіду враховувалося в обґрунтуванні рекомендацій щодо вдосконалення професійної підготовки хореографів в Україні. Йдеться про: підвищення престижності й конкурентоспроможності хореографічної професії; розширення кроскультурної мистецької діяльності ЗВО; налагодження міжнародних зв'язків із провідними закладами освіти мистецького профілю Європи, Китаю, Канади для реалізації академічної та професійної мобільності; створення міждисциплінарних освітніх програм магістерського рівня; випереджувальний підхід до визначення фахових знань, умінь, навичок, якими має володіти сучасний хореограф; спрямованість змісту підготовки на компетентнісний менеджмент і танцювальне лідерство; розширення спектру вибіркового дисциплін (авторських курсів) для задоволення особистісних та професійних інтересів студентів; збільшення кількості навчальних годин, передбачених на авторські заняття із різних

стилів хореографічного мистецтва; визнання результатів неформального й неформального навчання хореографів; використання сучасних інноваційних технік і методик навчання танцю; активізацію індивідуальних спільних міжнародних науково-хореографічних проєктів; залучення світових хореографів до освітнього процесу в ЗВО України, які здійснюють підготовку хореографів тощо.

ВИСНОВКИ

Узагальнені результати дослідження професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії підтверджують досягнення мети й розв'язання визначених завдань, а також дають змогу сформулювати такі висновки.

1. У сучасному мистецько-хореографічному, педагогічно-компаративному аспекті проблема підготовки хореографів в університетах Великої Британії не набула системного вивчення. Окреслення перспективних напрямів удосконалення професійної підготовки хореографів нової генерації активізує дослідницьку увагу до зарубіжних педагогічних інновацій. Відкритими для наукової дискусії є питання: престижу та популяризації хореографічної освіти; змістового наповнення понять «мистецька освіта», «мистецько-хореографічна освіта», «хореографічно-спортивна освіта», «професійна компетентність хореографа»; диверсифікації освітніх програм; трансформації змісту хореографічної освіти на основі міждисциплінарності; удосконалення науково-методичного й інформаційного інструментарію; посилення мотивації до самостійної навчальної діяльності. Цілісний аналіз проблеми професійної підготовки хореографів у британському досвіді та екстраполяція його прогресивних ідей у національну систему хореографічної освіти – перспективні напрями розвитку педагогічної компаративістики й мистецької педагогіки. Наукові досягнення українських і зарубіжних учених із проблем розвитку хореографічної освіти в контексті європейської освітньої інтеграції відкривають нові можливості для обґрунтування організаційно-дидактичних і методичних засад професійної підготовки хореографів, окреслення їхнього професійного поля у контексті міждисциплінарності знань, створення і реалізації спільних креативних мистецько-освітніх проєктів.

2. На початку XXI століття хореографічна освіта Великої Британії розвивається в контексті європейських культурних, мистецьких та освітніх цінностей. Стратегічні напрями розвитку системи британської хореографічної освіти в умовах формування європейського культурно-мистецько-освітнього простору зумовлені низкою зовнішніх і внутрішніх тенденцій, серед яких важливе значення мають такі: створення загальної стратегії перспективного розвитку хореографічної освіти; активізація співпраці мистецьких закладів освіти й університетів із міжнародними професійними організаціями; розроблення універсальних освітніх програм, стандартів, моделей професійної підготовки хореографів; забезпечення професійного розвитку й визнання результатів неформальної та інформальної освіти хореографів; збільшення обсягу інвестицій у розвиток хореографічної освіти; координація дій усіх зацікавлених учасників освітнього процесу на міжнародному рівні; забезпечення академічної та професійної мобільності студентів і викладачів; створення необхідних умов для обміну результатами наукових досліджень та практики; стимулювання спільних проєктів і перспективних студій із проблем хореографічної освіти; розширення напрямів соціального партнерства; активізація й розвиток програм із

танцювального лідерства. Європейська і британська системи хореографічної освіти ґрунтуються на засадах «авторських шкіл», хореографічного аматорства, свободи вибору, свободи творчості й імпровізації, соціального та танцювального лідерства. Помітний вплив на формування стратегії розвитку хореографічної освіти має діяльність професійних міжнародних організацій, що окреслюють перспективні вектори її розвитку у світі, сприяють взаємодії й обміну освітніми здобутками, удосконалюють зміст стандартів та освітніх програм із хореографії, забезпечують неперервний професійний розвиток хореографів, популяризують хореографічне мистецтво у світі.

3. Професійна підготовка хореографів у Великій Британії здійснюється на філософських, соціологічних, мистецьких, культурологічних, психологічних, педагогічних засадах, що сприяє забезпеченню культурно-мистецьких потреб на державному, інституційному та індивідуальних рівнях. Потужній освітньо-мистецькій потенціал британських університетів спрямований на організацію навчання студентів-хореографів для досягнення високих результатів на національному й міжнародному рівнях. Такий рівень професійної підготовки хореографів уможливлений завдяки: структуруванню змісту освіти за принципами предметної концентрації, інтеграції, міждисциплінарності, прозорій системі діагностування й корекції творчих здібностей студентів; широкому вибору дисциплін (авторських курсів) і спеціалізацій; орієнтації навчання на творчий успіх, свободу творчості, імпровізацію, світові кар'єрні перспективи, лідерські якості студента; використанню інноваційних моделей, авторських методик, технік, комплексів вправ і прийомів навчання хореографії; самостійності студентів у пошуку власної освітньої та професійної траєкторії, у виконанні незалежних творчих проєктів; використанню цифрових технологій у навчанні хореографії; запровадженню якісних механізмів моніторингу творчих здібностей студентів та академічних результатів; практико-орієнтованій підготовці. Результатом підготовки є висококваліфікований хореограф-професіонал із сформованими професійними компетентностями та лідерськими якостями (креативність, мобільність, самостійність, толерантність, комунікабельність, здатність до саморефлексії, відповідальність, соціально-громадська активність).

4. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії та України уможливив виявлення подібних та особливих підходів за виокремленими критеріями. До подібних підходів належать такі: законодавчо-нормативне регулювання освітньої діяльності ЗВО з підготовки майбутніх хореографів; стандартизація підготовки; гуманітарно-професійна спрямованість освітніх програм; наявність нормативного й варіативного складників освітніх програм; організація навчання на модульній основі; використання педагогічних інновацій; підвищення кваліфікації й самоосвіти хореографів тощо. До особливих характеристик віднесено: міждисциплінарність й інтеграція змісту хореографічної освіти; створення відповідних умов для забезпечення студентоцентрованого навчання, академічної і професійної мобільності студентів; дотримання та реалізація принципу свободи вибору й свободи творчості; формування навичок танцювального лідерства; матеріальний та інформаційний супровід навчання; активна участь національних і міжнародних фахових організацій

(асоціацій) у регулюванні змісту й організації практичної підготовки студентів-хореографів; дидактичне обґрунтування й розроблення концепції цифрового навчання та викладання хореографії; визнання результатів самоосвіти; міждисциплінарні підходи до визначення професійного поля хореографа тощо.

5. Узагальнення результатів наукового пошуку професійної підготовки хореографів у британському й українському досвіді дало змогу сформулювати рекомендації щодо використання прогресивних ідей британського досвіду в системі мистецько-хореографічної освіти України за трьома рівнями:

– *державний рівень* – створення умов для розвитку співпраці ЗВО з міжнародними освітніми фаховими організаціями, європейськими мистецькими закладами освіти та їхніми представництвами на території України; державна фінансова підтримка та сприяння участі студентів і викладачів у програмах культурних обмінів, у міжнародних танцювальних конкурсах і фестивалях; адміністративна підтримка міжнародних наукових проектів у галузі мистецько-хореографічної освіти; модернізація матеріально-технічної бази й технологічного забезпечення хореографічної освіти; розширення мережі інноваційних осередків аматорської хореографічної освіти; удосконалення процедури сертифікації хореографів;

– *інституційний рівень* – розроблення нових освітніх програм (міждисциплінарних на другому магістерському рівні) і спеціалізацій («Спортивний танець», «Танець та арт-терапія», «Хореографія і фітнес»); удосконалення змісту фахових компетентностей майбутніх хореографів; збагачення лекційних курсів компаративними матеріалами щодо еволюції й модернізації систем аматорської та професійної хореографічної освіти в культурно-освітніх осередках і навчальних закладах Європи; орієнтація фокусу освітніх програм на розвиток лідерських якостей; забезпечення широких можливостей вільного вибору дисциплін відповідно до особистих уподобань та професійних інтересів; створення інклюзивних освітніх програм; активне використання інформаційних технологій у навчанні хореографії;

– *індивідуально-творчий* – усвідомлення потреби в міждисциплінарних знаннях і вміннях для реалізації творчого потенціалу; формування потреби в постійному професійному саморозвитку; формування індивідуального стилю (творчо-демократичного, творчо-інтелектуального, творчо-імпровізаційного, творчо-дослідницького) хореографічної діяльності та творчої манери.

Проведене дослідження не вичерпує цієї багатоаспектної проблеми. Перспективи подальших наукових пошуків пов'язані з обґрунтуванням концептуальних засад психопедагогіки танцю; міждисциплінарним аналізом особливостей змішаного навчання майбутніх хореографів; вивченням систем професійного розвитку хореографів у країнах ЄС; обґрунтуванням психолого-педагогічних й організаційних засад підготовки вчителів хореографії в країнах ЄС; обґрунтуванням перспектив розвитку національних систем хореографічної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дослідження

1. Бідюк, Д. Є. (2016). Дидактичні засади професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*, (10), 132–139.

2. Бідюк, Д. Є. (2018). Стандартизація професійної підготовки хореографів у британському досвіді. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, (52), 228–232.

3. Бідюк, Д. Є. (2019). Філософія сучасної хореографічної освіти. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, 10 (4), 132–139.

4. Бідюк, Д. Є., & Бідюк, Н. М. (2020). Сучасна хореографічна освіта: британський та український досвід. *Педагогічний часопис Волині*, 1 (16), 7–16.

5. Bidyuk, D. (2016). Using web-based technologies and tools in future choreographers' training: British experience. *Comparative Professional Pedagogy*, 6 (3), 49–56.

6. Bidyuk, D. (2018). Professional training of choreography students in European universities. *Comparative Professional Pedagogy*, 6 (3), 39–46.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Бідюк, Д. Є. (2016). *Педагогічні традиції британської хореографічної освіти*. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти». Умань: ФОП Жовтий О. О.

8. Бідюк, Д. Є. (2017). *Ефективні методи навчання бальної хореографії в британській освітній практиці*. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти». Умань: ФОП Жовтий О. О.

9. Бідюк, Д. Є. (2017). *Методичні аспекти хореографічної підготовки у спортивних танцях: британський досвід*. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір». Львів: ПП Ощипок М. М.

10. Бідюк, Д. Є. (2017). *Професійна підготовка майбутніх хореографів: проблеми і перспективи*. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців». Хмельницький: ХНУ.

11. Бідюк, Д. Є. (2018). *Європейські імперативи хореографічної освіти*. Матеріали VII Міжнародного науково-методологічного семінару «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» Київ; Хмельницький: ХНУ.

12. Bidyuk, D. Ye. (2017). *Mastering choreography in UK higher education Practice*. Матеріали VI Міжнародного науково-методологічного семінару «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів». Київ; Хмельницький: ХНУ.

13. Bidyuk, D. Ye. (2017). *Providing continuing professional development for dance artists in Great Britain*. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи». Хмельницький: ХНУ.

14. Bidyuk, D. Ye. (2018). *Multidimensional model for teaching choreography at UK universities*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Якість

вищої освіти: Українська національна система та Європейські практики». Київ: ПП Чабаненко Ю. А.

15. Bidyuk, D. Ye. (2019). *Future Professional Dancers' Teaching in Royal Academy of Dance*. Матеріали VIII Міжнародного науково-методологічного семінару «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів». Київ; Хмельницький: ХНУ.

Наукові праці, що додатково відображають результати дисертації

16. Бідюк, Д. Є. (2017). Просвітницька діяльність міжнародних організацій з хореографічного мистецтва. В І. В. Баладинська, & Н. Є. Колесник (Ред.), *Мистецька освіта: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції* (с. 134–139). Житомир: ФОП Н. М. Левковець.

17. Бідюк, Д. Є. (2018). *Професійна підготовка хореографів: порівняльний аспект*. Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І.

АНОТАЦІЇ

Бідюк Д. Є. Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, 2020.

У роботі запропоновано компаративно-педагогічне обґрунтування проблеми професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії. Проаналізовано стан дослідженості проблеми професійної підготовки хореографів у педагогічній теорії та практиці; виокремлено сучасні тенденції розвитку хореографічної освіти в європейському освітньому просторі та з'ясовано їхній вплив на професійну підготовку хореографів у Великій Британії; схарактеризовано систему хореографічної освіти Великої Британії; проаналізовано змістовий компонент професійної підготовки хореографів у британських університетах; виявлено особливості використання інноваційних методів і технологій у професійній підготовці хореографів у британському досвіді; досліджено моніторинг якості професійної підготовки хореографів; з'ясовано особливості професійної підготовки хореографів в університетах України. На підставі порівняльно-педагогічного аналізу професійної підготовки хореографів в університетах Великої Британії та України обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей британського досвіду в Україні; розроблено рекомендації для вдосконалення професійної підготовки хореографів у ЗВО України.

Ключові слова: професійна підготовка, хореографічна освіта, хореограф, зміст освіти, форми й методи навчання, порівняльно-педагогічний аналіз, Україна, Велика Британія.

Бидюк Д. Е. Профессиональная подготовка хореографов в университетах Великобритании. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. -

Институт педагогического образования и образования взрослых имени Ивана Зязюна НАПН Украины, Киев, 2020.

В работе предложено компаративно-педагогическое обоснование проблемы профессиональной подготовки хореографов в университетах Великобритании. Проанализирована проблема профессиональной подготовки хореографов в педагогической теории и практике; определены современные тенденции развития хореографического образования в европейском образовательном пространстве и их влияние на подготовку хореографов в Великобритании; охарактеризована система хореографического образования Великобритании; проанализирован содержательный компонент профессиональной подготовки хореографов; раскрыты особенности использования инновационных методов и технологий в учебном процессе британского опыта; охарактеризован мониторинг качества профессиональной подготовки хореографов; выяснены особенности профессиональной подготовки хореографов в университетах Украины. На основании сравнительно-педагогического анализа профессиональной подготовки хореографов в университетах Великобритании и Украины обоснованы рекомендации по использованию прогрессивных идей британского опыта в Украине; разработаны рекомендации для совершенствования профессиональной подготовки хореографов в ВУЗах Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, хореографическое образование, хореограф, содержание образования, формы и методы обучения, сравнительно-педагогический анализ, Украина, Великобритания.

Bidyuk D. Ye. Professional Training of Choreographers at Universities of Great Britain. – Manuscript.

Thesis for a Candidate's Degree in Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2020.

The thesis comparatively and pedagogically justifies the issue of choreographers' professional training at UK universities. It analyzes the coverage of this particular issue in relevant scientific sources. Also, the thesis indicates that there are some differences in scientific views of Ukrainian and foreign scholars on the definition and justification of the specifics of art and choreographic education. It leads to different approaches to justifying structural, semantic and didactic principles of choreographers' professional training in the UK and Ukraine. However, scholars agree that their training should take into account modern challenges of choreographic art, world trends in choreography, international educational and professional standards. Furthermore, it should aim to preserve the national historical, cultural and educational heritage and consider relevant world experience.

Today, the UK's choreographic education is developing in the context of European cultural, artistic and educational values. Given the existing conditions of the European art-related educational space, strategic areas in its development depend on several external and internal factors.

It is important to note that both European and UK practices of choreographers' professional training follow the principles of "author's schools", choreographic amateurism and freedom of choice. Besides, one can observe how international organizations influence the creation of the strategy for developing art and choreographic education. Indeed, they

identify the promising vectors of its development in the world, strengthen the interaction and exchange of educational achievements, as well as the convergence of standards and degree programmes on choreography. Finally, they ensure continuing professional development of choreographers and promote choreographic art all over the world.

In the UK, professional training of choreographers adheres to philosophical, sociological, artistic and psycho-pedagogical principles aimed at meeting cultural, state-related and individual needs. The educational potential of UK universities lies in organizing choreography students' training to achieve higher results at the national and international levels. A high level of didactic and technological support for choreographers' professional training involves structuring the content of education under the principles of subject-specific orientation, integration, interdisciplinarity; a transparent system of identifying students' creative skills; a wide range of courses (author's specialized courses) and specializations; the focus on creative success, world career prospects, students' leadership qualities; the use of innovative author's methods, techniques, sets of exercises and ways of teaching choreography; the independence of students' educational and professional trajectory by implementing independent creative projects and practical internships; the application of digital technologies in teaching choreography; the introduction of high-quality transparent mechanisms for identifying students' creative skills and academic progress; reflective and practice-oriented training.

According to the selected criteria, a comparative-pedagogical analysis of choreographers' professional training in the Ukrainian and UK experience proves the existence of similar and different trends. The similar trends include the following ones: legal framework of educational activities in the context of future choreographers' professional training in higher education institutions; training standardization; humanities- and profession-oriented degree programmes; the presence of obligatory and optional components of degree programmes; module-based organization of professional training; the use of pedagogical innovations; the need for advanced training and self-study of choreographers. The different trends are as follows: the level of student-centred learning, students' academic and professional mobility, leadership development, interdisciplinarity and integration of choreographic education, financial and informational support for the educational process, active participation of professional organizations in regulating the content and implementation of practical training; the observance and realization of the freedom of choice principle; the use of the digital learning and teaching concept, innovative teaching methods and technologies; the organization of self-study; the diversification of future choreographers' practical training; different approaches to defining professional areas of choreographers.

The generalization of the revealed features of choreographers' professional training in the Ukrainian and UK experience has made it possible to elaborate useful recommendations on the use of innovative ideas of the foreign experience in the system of art and choreographic education in Ukraine.

Keywords: professional training, choreographic education, choreographer, education content, teaching forms and methods, comparative-pedagogical analysis, Ukraine, the UK.

Підписано до друку 27.10.2020.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 155.
Віддруковано з оригінал-макета замовника.
Друк: ФОП Бідюк Є. І.
29000, м. Хмельницький, вул. Степана Бандери, 63.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 4164 від 23.09.2011 р.